

12. ve 13. Hafta: Sebzelelerin bakım işlemleri (sulama, gübreleme mücadele, budama vb)

Mekanizasyon:

Yararları:

- İş gücünden ekonomi sağlamak
- Az emekle daha fazla iş yapmak
- Verim ve kaliteyi artırmak
- Üretim maliyetini düşürmek
- Tarım ve sanayi arasında denge kurmak

Sakıncaları:

- İşsizlik artabilir.
- Enerji denesinde bozulma

Mekanizasyon üretimin hangi aşamalarında uygulanabilir?

- **Toprak işleme** (Pulluk, kazayağı, freze, diskaro, tırmık, çapa motorları, ark açan, masura yapan makinalar) (Kazma, bel, çapa, çepin, tırmık, kürek, dirgen, merdane)
- **Tohum ekimi** (Mibzerler ve markörler)
- **Fide dikimi** (Dikim makinaları, dikim kazığı, dikim kaşıkları)
- **Sulama, gübreleme, tarımsal savaş** (Pülverizatör, körük ve patlama tabancaları, buhar kazanları, su boru ve mamalri, yağmurlama başlıkları, hortum, kova, süzgeç, gübreleme tankları)
- **Derim** (Derim makinaları, kasa, taşıma bantları)
- **Sınıflandırma**
- **Paketleme**

Mekanizasyonda başarı kuralları:

- İşletme büyüklüğü arttıkça başarı artar.
- Yetiştiricilik pazara, ihracata ve endüstriye kaydırıldıkça başarı artar.
- Yetiştirme sistemleri modernleştikçe başarı artar.

Sulama: (Bitkinin kök bölgesindeki yarayışlı nem noksanlığının yapay yoldan karşılanmasıdır.)

Faydaları:

- Besin maddelerinin çözünmesini sağlar. Bitkiler besin maddelerine daha kolay ulaşır.
- Bitki çevresindeki iklimi değiştirir.
- Verim ve kaliteyi artırır.

Bitkinin su gereksinmesi nasıl belirlenir?

- Kuru madde miktarı
- Bitki görünüşü (Pörsüme)
  - Geçici
  - Devamlı
- Toprak suyunun kontrolü

Sulama zamanı, su miktarı

- İklim koşulları
- Vajetasyon süresi
- Toprak özellikleri

Sulama sıklığı

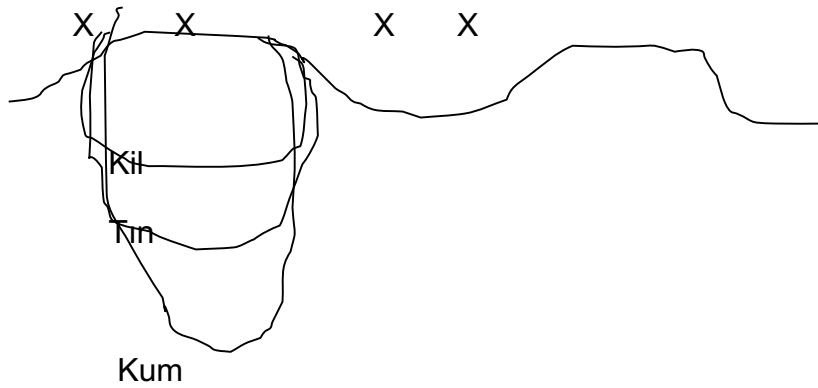
●Kökler tarafından suyun alınma düzeyi

- toprak tipi
- Nemli toprak derinliği
- Kök derinliği ve yayılışı

●Kullanılan su oranı

- İklim koşulları
- Bitki türü

Toprak tipi-su ilişkileri

Sebze türlerinde kök derinliğine göre sulama suyu gereksinmesi (mm)

Yüzlek (45-60 cm)	Orta (90-150 cm)	Derin (>100 cm)
Br.lahanası (300)	Fasülye(300-375)	Kuşkonmaz (500)
Lahana (300-350)	Pancar (450)	Enginar (300)

Karnabahar (300-350)	Havuç (450)	K.kabak (500)
Kereviz (750)	Hıyar (450)	T.patates
T.mısır	Kavun (650)	Domates (300-600)
Sarımsak	Bezelye (450)	Karpuz (350)
Pırasa	Biber (450)	
Marul (Kış) (100)	Kabak (450)	
Maydanoz	Şalgam (375)	
Patates (750-900)		
Turp (300)		
Ispanak (125-200)		

Olgunluk anında sebzelerdeki etkili kök derinliği(cm)

Sebze türü	Kök boyu	Sebze türü	Kök boyu
Kuşkonmaz	150-180	Patlıcan	75-90
Pancar	75-90	Havuç	45-60
Kereviz	45-60	Lahana	45-60
Karnabahar	45-60	Hıyar (S)	45-75
Kabak	45-75	Fasülye	50-70
Hıyar (T)	45-75	Marul	30-50
Pırasa	30-50	Soğan	30-50
Kavun	75-90	Patates	30-60
Bezelye	50-70	Biber	40-70
Turp	20-30	Şalgam	75-90
T.patates	90-150	Karpuz	90-150

Domates	40-80		

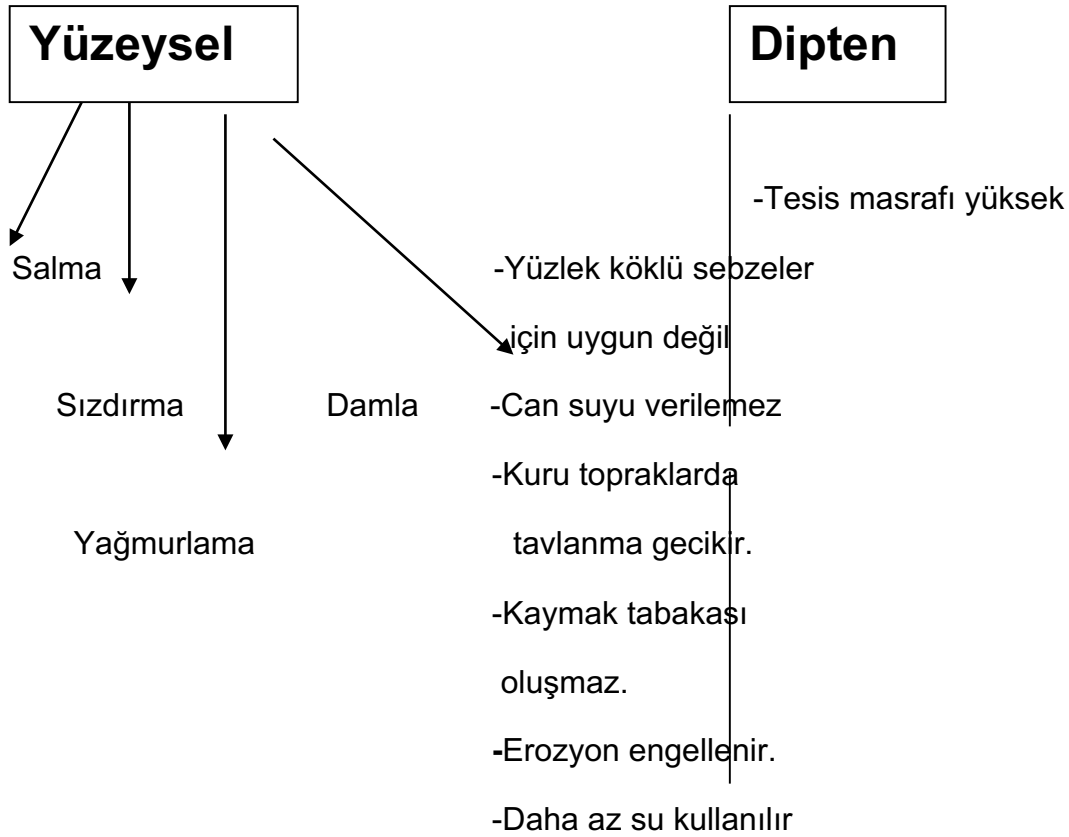
Sulama suyunun özellikleri

- **Mineral maddeler** (Ca, Mg, K, Na, CO₃, HCO₃, SO₄, Cl, NO₃, B, Si, F, Fe)
- **Tuzluluk** (0-3000 Ecx10⁶ veya 0-30 mg/l (1., 2., 3. grup sular))

Sebze yetiştiriciliğinde kullanılan sular

- Göl
- Nehir,
- Artezyen
- Yağmur

Sebze yetiştiriciliğinde kullanılan sulama sistemleri

Taşıma sulama (salma)

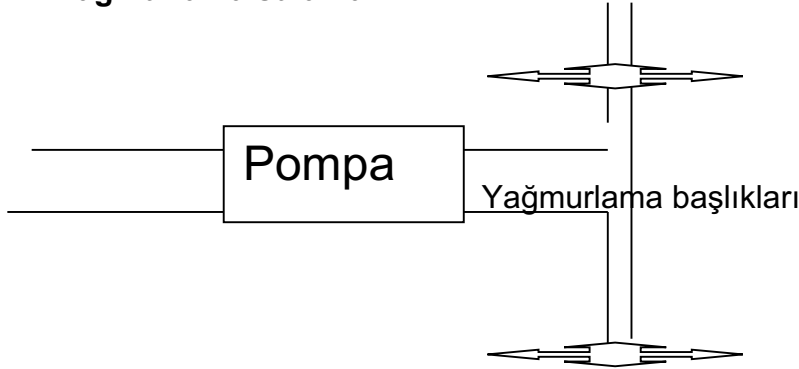
- Bol ve kuvvetli akan su kaynağı gerekli
- Suyun akış hızı (debi) düşük olmalı

- Toprağa basınç yapar ve sıkıştırır.
- Yabancı ot sorunu vardır.
- Toprakta çoraklaşmaya neden olur.
- % 5'den eğimli yerlerde erozyon sorunu vardır.
- Buharlaşma ile su kaybı fazladır.
- Toprak zararlılarını öldürür.
- Su isteği fazla olan sebze türleri için uygundur (maydanoz, tere, nane)
- Uzun boylu ve sırtta yetiştirilen türlerde uygundur.
- Sulama şekli kolay, işçilik fazladır.
- Alan kaybı fazladır.

Sızdırma sulama (Karık)

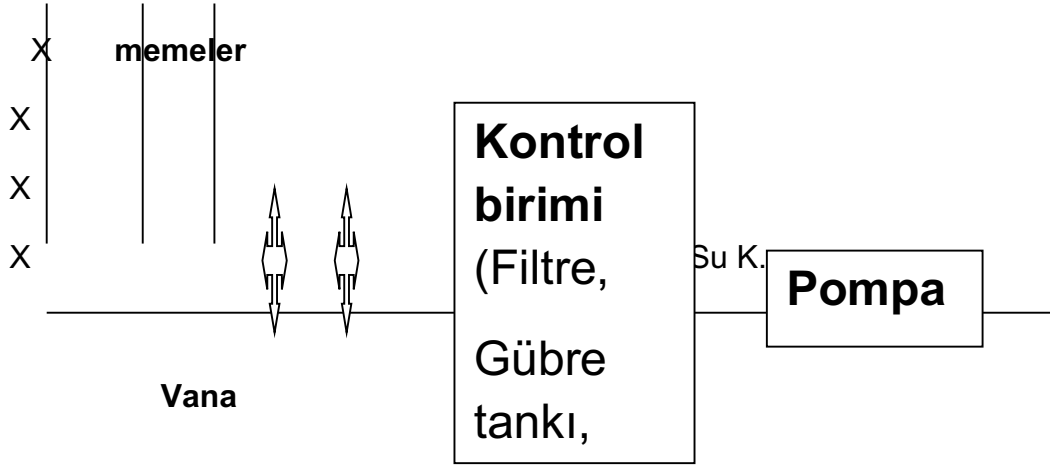
- Su gereksinmesi daha azdır.
- Hertürlü sebze yetiştirilebilir.
- Toprağı sıkıştırır.
- Ot mücadelesi daha kolaydır.
- İşçilik fazladır.
- Alan kaybı fazladır.
- Su isteği fazla olan türler için uygun değildir.

Yağmurlama sulama

- Aracsız su veriş şekli
- Kaymak tabakası oluşmuyor.
- Eğimli alanlarda da sulama yapılabilir.
- Erozyon sorunu yok.
- Alan kaybı yok.
- Terlemeyi artırır, dolayısıyla bitki çevresindeki iklimi değiştirir.
- Basınçlı su gereklidir.
- Kuruluş masrafı yüksektir. Rüzgarlı havalarda sorun olabilir.
- Meyvesi yenilen sebze türleri için uygun değildir.

Damla sulama

- Verim ve kaliteyi artırır.
- Rüzgar etksi sorun değildir.
- Toprak yapısını korur.
- Kurulması kolaydır.
- Gübre ve ilaç birlikte verilebilir.
- Hastalık taşınma riski yoktur.
- Sorunlu topraklarda kullanılabilir.
- Kurulma masrafı yüksektir.

Sulama Yapılırken dikkat edilecek noktalar

- Sebze türü, bitkinin gelişme dönemi ve toprak tipinin sulama sıklığını etkilediğini unutma
- Bitkinin ilk gelişme döneminde (**Çimlenme ve dikim**) az fakat sık aralıklarla sulama yap ve toprak üst tabakasının kuru kalmasını engelle.
- Su miktarını bitki geliştikçe ve kökler derine gittikçe artır. Yetiştirilen türün terlemeyle su kaybına bağlı olarak sulama sıklığını azalt.
- Yaşlı yapraklar sarardığında ve ürün olgunlaştığında (Örneğin Soğan) veya bitkinin önemli bir kısmı hasat edildiğinde (Örneğin fasulye) buharlaşma yüzeyi azalacağından sulama sıklığını dereceli olarak azalt.
- Sulama kaynakları sınırlı ise, sulama planlanırken dikkatli olmalı ve özellikle bitkinin kritik dönemlerinde sulamaya özen gösterilmeli. Örneğin meyvesi yenilen sebze türlerinde çiçeklenme ve meyve gelişmesi arasındaki dönem kritik devredir.

GÜBRELEME

Neden ?

- Sebzelerin besin maddesi isteği fazla
- Gelişme dönemi kısa
- Gelişme hızlı
- Birim alandan alınan ürün fazla
- Sulama ile besin maddesi yıkanması fazla

Amaç:

- Toprağın yapısını iyileştirmek
- Bitkinin tükettiđi besin maddesini toprağa geri vermek.

Toprağın yapısı gübreleme ile nasıl iyileştirilebilir?

Organik gübreleme ile

Nasıl iyileştirir?

- Toprağın fiziksel özelliklerini iyileştirir.
- Enerji ve besin maddesi kaynağı
- Besin maddelerini tutar.
- Bakteri faaliyetini artırır.
- Besin maddelerini yararlı hale getirir.
- Erozyonu önler.
- Köklerin yayılmasını sağlar.
- Kumlu ve ağır toprakların yapısını iyileştirir.

Organik madde kaynakları:

- Ahır gübresi (İnek, koyun, at, tavuk, güvercin)
- Bitki artıkları (Sap, saman, gövde ve yaprak çürüntüleri)
- Endüstri atıkları (Kan, kemik, tırnak, pamuk, pirinç, çay, çöp vb.)
- Yeşil gübreler (Bakla, fasülye, fiğ, yonca, soya fasülyesi)
- Şerbet

Sebzelere verilecek gübre miktarı nasıl belirlenir?

1. Sebze türünün birim alandan kaldırdığı besin maddesi miktarı

- Önceki yıllarda yapılan gübreleme
- Yetiştirme dönemi
- Toprak yapısı
- Bitki türü

2. Toprakta bulunan besin maddesi miktarı
3. Birim alandan alınan verim
4. Tarlanın yetiştiricilikten önceki durumu
5. Toprak tipi

Hesaplama: $BG-(TB+OG)$

BG: Analiz raporuna göre opraktaki besin maddesimiktarı

TB: Toprakta bulunması gereken miktar.

OG: Organik gübre ile verilen miktar.

Gübrenin verilme zamanı:

- Toprak tipi (Geçirgenlik ve besin maddesini emme gücü)

Geçirgenlik fazla	~~Ekimden sonra~~
Emme gücü düşük	Birkaç parti halinde
Geçirgenlik az	~~Ekimden önce~~
Emme gücü yüksek	Tümü bir defada

• **TARIMSAL SAVAŞ**
Sebzeler neden hastalanır?

- **Biyotik faktörler**

1. Virüsler,
2. funguslar,
3. bakteriler,
4. Mikoplazmalar,
5. Yabancı otlar
6. Böcekler, akarlar, nematodlar, protozoa, hayvanlar)

- **Abiyotik faktörler**

1. Makinalar,
2. Sıcaklık
3. Su ve nem,

4. pH,
5. Havalanma,
6. Radyasyon,
7. Toksik kimyasallar,
8. Besin maddeleri
  - Nasıl savaşacağım?
  - **Koruyucu önlemler**
  - Dayanıklı çeşit kullanma,
  - Temiz tohum ve fide kullanma,
  - Temiz toprak,
  - Ekim nöbeti,
  - Yeşil gübreleme)
  - Nasıl savaşacağım?
  - **Mekanik**
    - hastalıklı bitki veya kısımlarını kesip atma
  - **Fiziksel**
    - Sıcaklık ve su,
    - solarizasyon
  - **Kimyasal**
    - Toprak,
    - tohum
    - yaprak uygulamaları
  - **Diđer Kültürel işlemler**
  - **Seyreltme**
    - Bitki,
    - Çiçek
    - meyve)
  - **Malçlama**

Toprak yüzeyinin organik veya inorganik kökenli bir materyalle örtülmesine **malçlama** denir

Amaçları:

- Toprak sıcaklığını korumak ve erkencilik sağlamak.
- Toprak nemini korumak
- Yabancı ot kontrolü yapmak
- Yaprak ve meyvenin nemli toprakla temasını önlemek
- Hastalıkları kontrol etmek.
- **Malçlamada kullanılan materyaller**
- Sap veya saman
- Plastik malçlar (Beyaz, siyah, gri ve renkli)
- **İpe veya sırığa alma ve terbiye**
- Sarılıcı bitkiler ipe alınır (fasulye, hıyar)

- Sulama, seyreltme, hastalık kontrolü ve hasadın kolaylaştırılması.
- İpe almak amacıyla, ip, sırik veya uzun boylu bitkiler kullanılabilir.
- Gövdenin dikine büyümesini sağlamak (domates, patlıcan)
- **Budama**
- Verimliliği kontrol etmek
- Yaşlı ve hastalıklı dalları kesmek
- Erkenlik sağlamak
- Meyve iriliği ve sayısı kontrol etmek
- **Budama şekilleri**
- Koltuk alma (domates, hıyar)
- Uç alma
- Yaprak alma
- **Büyüme düzenleyici madde kullanımı**
- **Amaçları**
- **Köklendirme**
- İndol bütirik asit (IBA), İndol asetik asit (IAA), Naftalen asetik asit (NAA)
- **Bitki büyümesini kısıtlamak veya uyarmak** (Cycocel (CCC), Pakloputrazol Alar (=B-9), Maleik hidrazid (MH)
- **Meyve tutumunu artırmak** (Oksinler, Klorofenoksi asetik asit (CPA, 2,4-D, 2,4,5 T, B-NOA)
- **Amaçları:**
- Düşük sıcaklıkta meyve tutumunu artırmak
- **Başarı koşulları**
- Çiçek tozunun yeterli olmadığı dönemlerde kullanılmalı.
- Açılmakta olan çiçeklere uygulanmalı
- Etkili dozunda uygulanmalı
- Doğru zamanda uygulanmalı.
- **Hatalı uygulama sonuçları**
- Meyvede şekil bozuklukları
- Tohumuz meyve oluşumu
- Meyve içinde jel oluşumunun engellenmesi (Domates)
- Kof meyve oluşumu
- **Kullanıldığı türler**
- Domates
- Patlıcan
- Kabak
- Bazı hıyar çeşitleri
- Kavun ve karpuz
- **Cinsiyet görünümünü ayarlama (kabakgiller)**
- Ethrel (=Ethephon) ve Gibberellik asit, gümüş nitrat
- Ethrel dış çiçek sayısını artırır.
- Gibberellik asit ve gümüş nitrat erkek çiçek sayısını artırır.
- **Birörnek olgunlaşmayı sağlama**
- Domateslerde kızarmayı sağlamak amacıyla ethrel kullanılır.
- Uygulama ilk salkımdaki meyveler dönüşüm döneminde iken bitkiye püskürtme şeklinde yapılır.

- Daha çok makinayla hasat yapılacak sanayilik domatesler ile erken kızarması istenen sofralık domateslerde kullanılır.
- **Dinlenmeyi kırmak veya uzatmak**
- Soğanları, yumruları veya kökleri tüketilen türlerde depolama sırasında sürme ve filizlenmeyi engellemek amacıyla patates, soğan, sarımsak ve havuçlarda MH kullanılır.
- Ancak MH'nin kanserojen etkisi nedeniyle sadece tohumluk olarak kullanılacak türlerde kullanımına izin verilmektedir.
- Dinlenme süresini kısaltarak sürme ve filizlenmeyi hızlandırmak için patateslerde kalsiyum karbid veya giberellik asit kullanılır.